

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики»

Аналітична довідка
за результатами анкетування учасників пілотного проєкту з
упровадження нового Державного стандарту початкової освіти

Київ
2019

Зміст

Вступ.....	3
Методологія дослідження	6
Результати дослідження	10
1. Зміни в управлінні школою, підтримка керівництвом інноваційної ініціативи педагогів	10
2. Фінансове та матеріальне забезпечення пілотних шкіл	23
3. Готовність учителів пілотних шкіл до роботи за новим Державним стандартом початкової освіти.....	26
4. Успішність навчання учнів за новим Державним стандартом початкової освіти	32
Висновки	34
Рекомендації	36

Вступ

Реформування загальної середньої освіти в Україні – необхідна умова модернізації, що здійснюється з метою підвищення якості та конкурентоспроможності освіти, забезпечення її доступності, створення безпечного середовища для навчання, розвитку, здобуття дітьми компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві. Важливим кроком на шляху докорінного та системного реформування загальної середньої освіти стала Концепція Нової української школи, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р¹. В умовах інформатизації та гаджетизації суспільства видозмінюються потреби людей, висуваються нові вимоги до сучасної особистості. Людина ХХІ століття повинна бути всебічно розвинутою, інтелектуальною, культурною, толерантною, відкритою до інновацій, а також готовою до демократичного спілкування. Відповідно до цього, головною метою нової української школи є всебічний розвиток, виховання та соціалізація особистості, яка була б здатна до успішної взаємодії з соціальним та природним середовищем. В українському суспільстві прослідковується напрям до цінностей універсалістського змісту, що передбачає відхід від традиційності, матеріалізму й поступовий перехід до цінностей ліберальних, постматеріалістичних. У проекті нової української школи значна увага приділяється цінності самореалізації, яка проявляється у вільному волевиявленні особистості до цікавої, креативної роботи, суспільного визнання, індивідуальної самостійності, інтелектуальної та культурної компетентності. Важливим постає розвиток умінь навчатися, інтелектуально та культурно розвиватися впродовж життя, завдяки взаємодії з інформаційними потоками та новітніми технічними засобами.

¹ Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року

З 1 вересня 2017 року 100 пілотних шкіл в Україні розпочали працювати за проектом впровадження нового Державного стандарту початкової освіти (ДСПО), що забезпечує реалізацію Концепції Нової української школи (НУШ). Вже з 1 вересня 2018 року Нова українська школа стартувала в усіх закладах загальної середньої освіти. Відповідно до наказу МОН України від 28.09.2017 року № 1321 здійснюється моніторинг процесу впровадження нових підходів до навчання в початковій школі. Упродовж 2017-2019 рр. було проведено чотири етапи оцінювання процесу впровадження нового Державного стандарту початкової освіти: I етап – жовтень 2017 року (1 клас), II етап – травень-червень 2018 року (1 клас), III етап – листопад-грудень 2018 року (2 клас), IV етап – травень-червень 2019 року (2 клас). У межах моніторингу застосовується кількісна стратегія збору даних, кінцевою метою якої є отримання статистично надійних даних. У дослідженні беруть участь 100 шкіл, які наказом МОН України були відібрані як пілотні. З огляду на це, анкетуванням охоплюються всі заклади освіти, учасники експерименту, і передбачається опитування з кожної області 4 директорів, 4 заступників і 8 учителів із застосуванням методу онлайн-анкетування та сервісу Google Forms. Дані, отримані за результатами моніторингу, допоможуть зафіксувати і відстежити зміни, які відбулися протягом 2017-2019 рр. у процесі впровадження нових підходів до навчання в початковій школі, а також відслідкувати певні тенденції процесу впровадження нових підходів до навчання в початковій школі.

Проблема дослідження: отримання додаткових актуальних даних щодо особливостей процесу впровадження нових підходів до навчання учнів у експериментальних класах пілотних закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог нового Державного стандарту початкової освіти.

Об'єкт дослідження: функціонування закладів загальної середньої освіти в умовах формування Нової української школи.

Предмет дослідження: складові процесу впровадження нових підходів до навчання в пілотних класах початкової школи.

Мета дослідження: Визначення особливостей процесу впровадження нових підходів до навчання в початковій школі.

Завдання дослідження:

1. Визначити особливості перебігу експерименту в початковій школі.
2. З'ясувати, які зміни відбулися від упровадження нового ДСПО.
3. Визначити, наскільки освітнє середовище, створене в експериментальних класах, відповідає вимогам нового Державного стандарту початкової освіти (обладнання класних кімнат, забезпечення засобами навчання, методичними, дидактичними матеріалами, забезпечення закладу коштами).
4. З'ясувати особливості співпраці учасників освітнього процесу.
5. З'ясувати особливості організації освітньої діяльності учнів.
6. З'ясувати готовність вчителів до розробки навчальних програм, методичних матеріалів.
7. З'ясувати, які дидактичні матеріали, технології, методи, прийоми навчання, форми організації роботи учнів використовують учителі під час здійснення освітньої діяльності.
8. З'ясувати, які форми педагогічного оцінювання використовують учителі експериментальних класів.

Методологія дослідження

План дослідження

Проведення моніторингових досліджень в галузі оцінювання освітніх реформ є важливим і трудомістким процесом. Моніторинг можна визначити як спеціально організоване, систематичне спостереження за станом певного соціального явища чи процесу впродовж певного часу, яке дозволяє оперативно відслідкувати поточний стан розвитку цього явища чи процесу. Доцільність розробленої стратегії дослідження та методів збору первинної інформації обумовлюють надійність та об'єктивність отриманих даних. Тож для повноцінного охоплення особливостей досліджуваного процесу планомірного вимірювання значень ряду показників, доцільно провести саме моніторингове дослідження. У цьому випадку моніторинг за попередньо розробленими методами й індикаторами дає можливість спостерігати за процесом функціонування нововведень і оперативно вносити необхідні корективи в процес експерименту.

Третій етап моніторингового дослідження тривав з 11 грудня 2018 року по 9 січня 2019 року, а четвертий – з 22 травня по 4 червня 2019 року. Респондентами у межах 3 та 4 етапу були директори, заступники директорів і вчителі пілотних шкіл. Комплексне моніторингове дослідження надає інформацію про особливості процесу впровадження нових підходів до навчання учнів у експериментальних класах пілотних закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог нового Державного стандарту початкової освіти.

Обґрунтування вибірки дослідження

У межах моніторингу процесу впровадження нових підходів до навчання респондентами виступають учасники освітнього процесу, а саме: директори, заступники директорів і вчителі.

У дослідженні узяли участь 100 пілотних шкіл, по чотири школи з кожної області. Відомо, що N_1^2 (директори) = 100, N_2 (заступники директорів) = 100, N_3 (учителі) = 200³. За наявності малочисельного обсягу генеральної сукупності у межах дослідження повинно зберігатись стовідсоткове охоплення респондентів. Таким чином, вибіркова сукупність директорів, заступників директорів і вчителів є суцільною. Під суцільним відбором мається на увазі, що вивченню підлягають усі одиниці сукупності. Відповідно до концепції дослідження, нам необхідно опитувати 100 директорів ($N_1 = n_1 = 100$), 100 заступників директорів ($N_2 = n_2 = 100$) та 200 вчителів ($N_3 = n_3 = 200$). Участь респондентів на 3 етапі моніторингу не повністю досягла запланованої кількості: 87% директорів, 96% заступників директорів та 88% учителів. На 4 етапі моніторингового дослідження суцільна вибірка також була реалізована не повністю: 67% директорів, 68% заступників директорів та 65% учителів.

Інструментарій дослідження

На 3 та 4 етапі моніторингового дослідження використовувався опитувальний метод збору інформації, а саме: онлайн анкетування. Збір даних із застосуванням методу онлайн анкетування є зручним та порівняно швидким. Польовий етап дослідження потребує оперативності, тож в умовах обмежених ресурсів часу, онлайн опитування є найбільш доцільним методом. Опитування цього типу передбачало створення за допомогою сервісу Google Forms автоматизованої анкети, посилання на яку розсилалося на електронні адреси регіональних координаторів всеукраїнського експерименту, які надсилали пілотним школам. Після переходу за посиланням, кожен респондент мав змогу заповнити анкету швидко та без додаткових ускладнень. Полегшується етап обробки й аналізу даних, адже первинна інформація автоматично акумулюється в масив, який можна завантажити для подальшої обробки. У режимі реального часу можна отримувати інформацію про перебіг

² N – обсяг генеральної сукупності, n – обсяг вибіркової сукупності

³ Два експериментальних класи в кожній зі 100 пілотних шкіл

опитування, контролювати залученість респондентів, а також представляти отриману кількісну інформацію візуально за допомогою наявних інструментів.

Дослідження в межах моніторингу потребують використання спільної системи індикаторів для забезпечення надійності та об'єктивності вимірювання, які реалізовані через тематику анкет учасників дослідження. Для кожної категорії респондентів була розроблена окрема анкета. Анкета, яка використовувався на 4 етапі моніторингу, зазнала незначних змін. Було вилучено декілька питань, відповіді на які не потребували актуалізації. Практична незмінність тематики анкет на 3 й 4 етапах дозволила провести кореляцію між відповідями респондентів на початку і наприкінці 2018-2019 навчального року. Зокрема про використання навчальних посібників / зошитів. Змістовне наповнення блоків анкет респондентів 4 етапу моніторингу подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Змістовне наповнення блоків анкет респондентів 4 етапу моніторингу

Назва блоків анкети	Номер питання в анкеті		
	Директора	Заступника директора	Вчителя
Результати експерименту	6	6	17
Зміни від упровадження нового ДСПО	7	7	–
Залучення батьків до організації освітнього процесу	8	8	–
Забезпечення освітнього процесу	9, 10	9	–
Співпраця учасників освітнього процесу	11, 12	12, 13, 15, 16	12–16
Вплив чинників на якість освіти, ключові вміння	–	10, 11	18

Розробка вчителями власних модельних навчальних програм, дидактичних матеріалів	–	14	7–9
Освітні програми	–	–	10, 11
Організація освітньої діяльності учнів	–	–	19–24
Оцінювання досягнень учнів	–	–	25, 26
Тренінги для підвищення професійного рівня	–	–	27
Загальна інформація (соціально-демографічний блок)	1–5	1–5	1–6

Обробка масиву та аналіз даних

Після проведення польового етапу моніторингового дослідження масиви даних анкет директорів, заступників директорів і вчителів були вивантажені з сервісу Google Forms. Подальша робота з масивами полягала у групуванні відповідей респондентів на відкриті питання, кодуванні відповідей респондентів й зважуванні даних. Надалі закодовані дані разом з написаним для них синтаксисом були внесені в SPSS для подальшого аналізу. Аналізу даних передувала обов'язкова перевірка (чистка) масивів, яка складалася з загального контролю якості отриманої інформації, виявлення помилок, упорядкування наявних даних за окремими змінними, групування відповідей на відкриті питання. Аналіз даних складався з побудови та опису одновимірних, двовимірних розподілів, таблиць спряженості за допомогою SPSS – програми для статистичної обробки даних; аналізу одновимірних, двовимірних розподілів, таблиць спряженості та діаграм; візуального представлення кількісної інформації; написання аналітичної інформації на основі кількісного аналізу даних дослідження.

Результати дослідження

1. Зміни в управлінні школою, підтримка керівництвом інноваційної ініціативи педагогів

Суттєві зміни від упровадження нового Державного стандарту початкової освіти відбуваються у середовищі вчителів. Директори і заступники директорів практично одноставні в пріоритетності змін, а саме: найбільші зміни, за відповідями учасників дослідження відбуваються в частині сприйняття і застосування вчителями нових підходів до навчання учнів (89,0%, 81,3% директори і заступники директора відповідно) та в підвищенні професійного рівня вчителя (77,5%, 67,5% директори і заступники директора відповідно) (рис. 1).

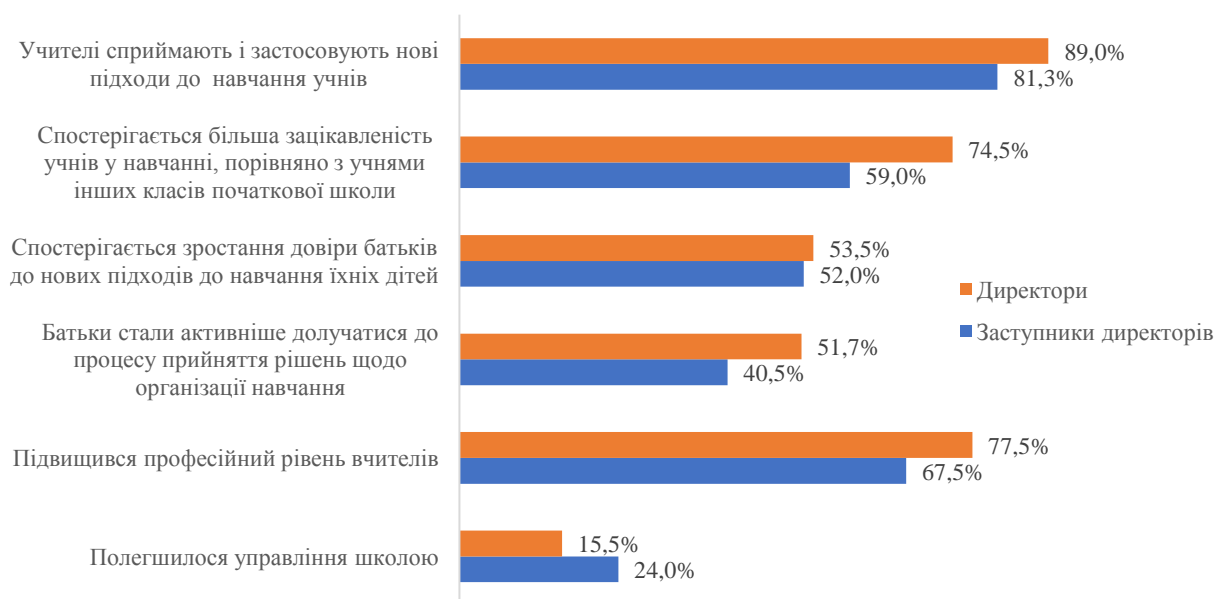

Рис. 1. Розподіл відповідей директорів і заступників директорів, які повністю погоджуються з твердженнями про зміни від упровадження нового ДСПО (4 етап моніторингу)

Майже в усіх твердженнях директорів про зміни простежується підвищення позитивної оцінки порівняно з 3 етапом дослідження. Наприклад, 89,0% учасників анкетування повністю погоджуються з твердженням про те, що учителі сприймають і застосовують нові підходи до навчання учнів,

порівняно з 80,8% на початку 2018-2019 навчального року. Натомість спостерігається зменшення позитивної оцінки щодо полегшення управління школою, що можна пояснити специфікою процесу завершення навчального року (рис. 2).

Рис. 2. Розподіл відповідей директорів, які повністю погоджуються з твердженнями про зміни від упровадження нового ДСПО (3 та 4 етапи моніторингу)

Аналіз відповідей заступників директорів засвідчує позитивні зміни від упровадження нового Державного стандарту початкової освіти. Близько 80,0% опитаних зазначили, що вчителі сприймають і застосовують нові підходи до навчання учнів (рис. 3).

Рис. 3. Розподіл відповідей заступників директорів, які повністю погоджуються з твердженнями про зміни від упровадження нового ДСПО (3 та 4 етапи моніторингу)

Значна частка заступники директорів відзначили професійний рівень вчителя як чинник, що впливає на якість освіти (99,2% на третьому етапі дослідження і 90,2% на четвертому). На 16,0% більше опитаних на четвертому етапі дослідження відзначили як стимул до підвищення якості роботи грошові винагороди вчителю (рис. 4).

Рис. 4. Розподіл відповідей заступників директорів, які повністю погоджуються з твердженнями про вплив на якість освіти наведених чинників (3 та 4 етапи моніторингу)

Серед ключових умінь учителів для досягнення очікуваних результатів навчання понад 80,0% опитаних заступників директорів обрали вміння заохотити учнів до пошукових видів діяльності. Близько 60,0% заступників директорів як ключові вміння відмітили методики для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (рис.5).

Рис. 5. Розподіл відповідей заступників директорів, які повністю погоджуються з твердженнями про важливість ключових вмінь для досягнення очікуваних результатів навчання учнів (3 та 4 етапи моніторингу)

Анкета директора містила питання з оцінкою тверджень стосовно участі директора в експерименті. Розподіл (рис. 6) демонструє оцінку директорами тверджень про їхню участь в експерименті. Твердження загалом стосуються взаємодії та комунікації директорів із педагогічними працівниками освітнього закладу.

Рис. 6. Оцінка директорами – учасниками опитування – тверджень про їх участь в експерименті (3 та 4 етапи моніторингу)

Майже всі учасники анкетування вказали, що повністю погоджуються з твердженням «підтримую професійні ініціативи вчителів – учасників експерименту» (97,7%). Можна зробити висновок, що директори впроваджують політику відкритості та доброзичливого ставлення до своїх колег-учителів, уважають їхню думку важливою та цінною, прислухаються до неї під час прийняття важливих рішень.

Наведений графік демонструє зростання протягом трьох етапів моніторингового дослідження підтримки ініціатив учителів-експериментаторів з боку директорів закладів (рис. 7).

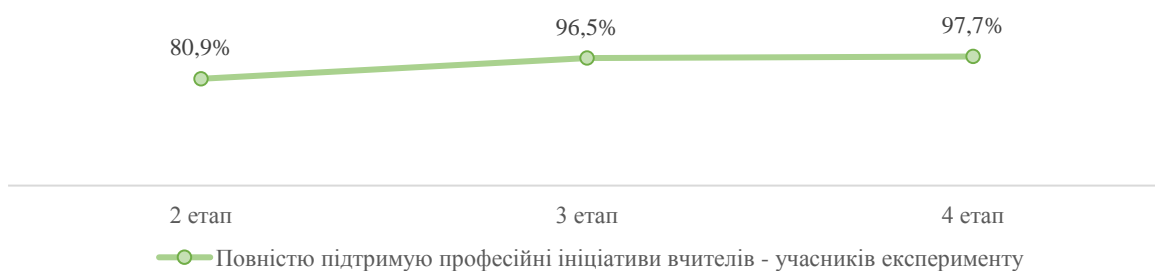

Рис. 7. Розподіл відповідей директорів стосовно підтримки ініціатив учителів-експериментаторів (2, 3, 4 етапи моніторингу)

Майже 90,0% заступників директора надають методичну допомогу вчителям і дбають про їх позитивний емоційний стан. 13,5% респондентів вимагають від учителів доповідати про всі справи. Задоволеність участю в експерименті знизилась на 4,0% порівню з третім етапом дослідження (рис. 8).

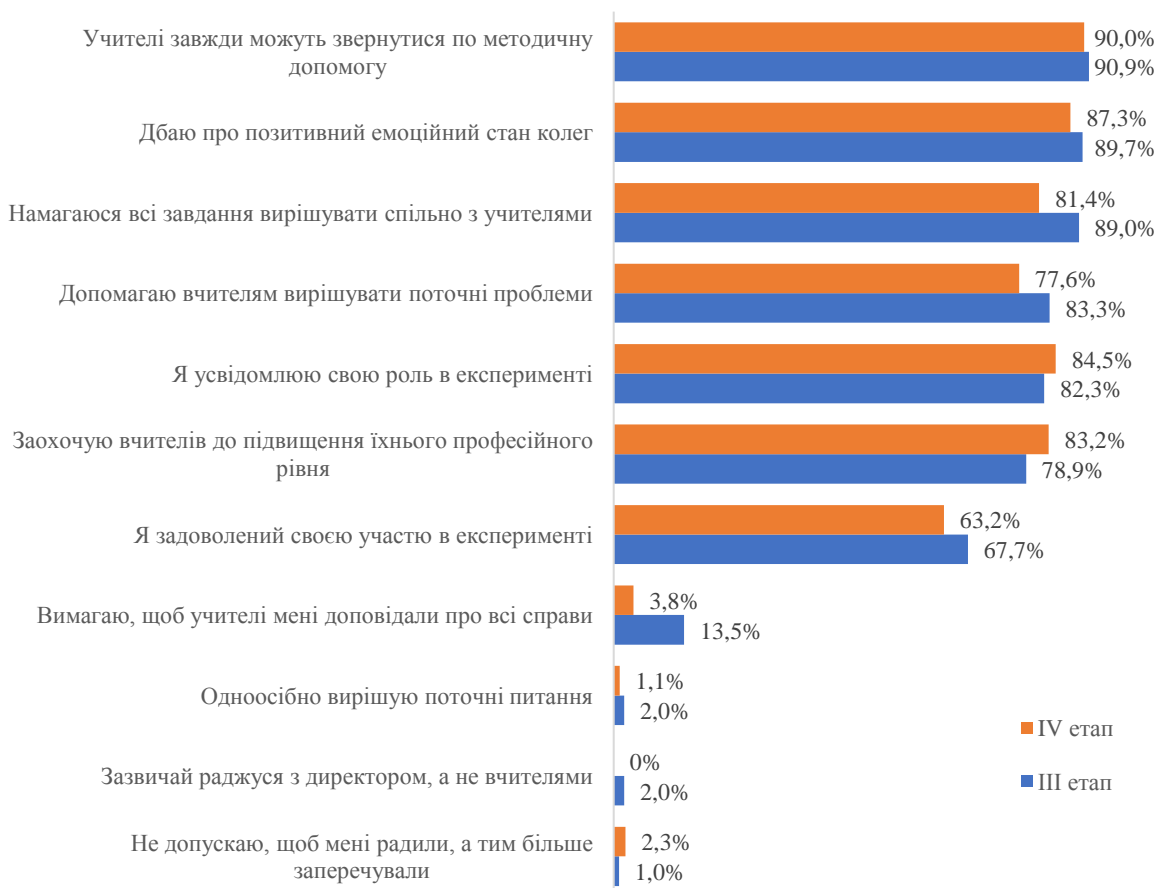

Рис. 8. Розподіл відповідей заступників директорів, які повністю погоджуються з твердженнями про їхню участь в експерименті (3 та 4 етапи моніторингу)

Частка заступників директора, які повністю погоджуються з твердженням про те, що ініціативи вчителів-експериментаторів завжди мають їхню підтримку, на четвертому етапі дослідження зменшилася на 16,0% порівняно з третім етапом (рис. 9).

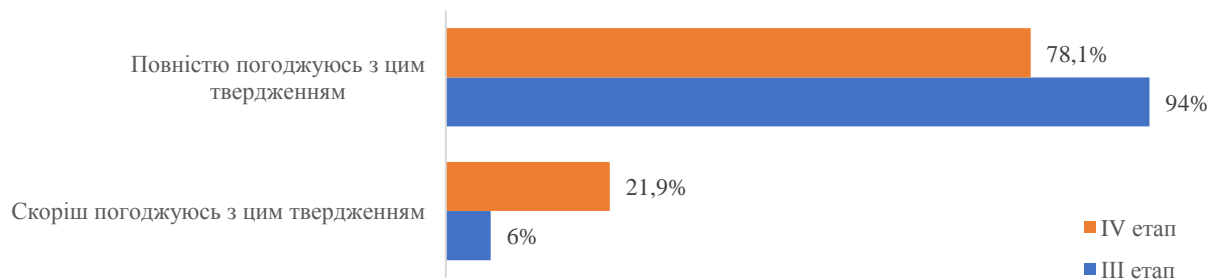

Рис. 9. Розподіл відповідей заступників директорів, чи погоджуються вони з твердженням про те, що ініціативи вчителів-експериментаторів завжди мають їхню підтримку (3 та 4 етапи моніторингу)

Наведений розподіл відповідей демонструє, що ініціативи вчителів-експериментаторів мають підтримку. Більшість учасників анкетування повністю погодились з цим твердженням, а саме: 93,2% директорів, 78,1% заступників директорів та 79,8% учителів (рис. 10).

Рис. 10. Розподіл відповідей респондентів, які повністю погодились з твердженням про те, що ініціативи вчителів-експериментаторів завжди мають підтримку (4 етап моніторингу)

Більшість опитаних відзначають щоденну співпрацю учасників експерименту при плануванні та підготовці до уроків. На третьому етапі дослідження 52,5% заступників зазначали, що учасники щодня працюють спільно над новими ідеями, на четвертому етапі цей відсоток знизився до 33,1%. Загалом за відповідями на блок анкет щодо співпраці спостерігається негативна динаміка. Можна припустити, що за час проведення експерименту педагогічні працівники отримали досвід практичного втілення нових підходів

до навчання в початковій школі, що дещо зменшило інтенсивність командної співпраці (рис. 11).

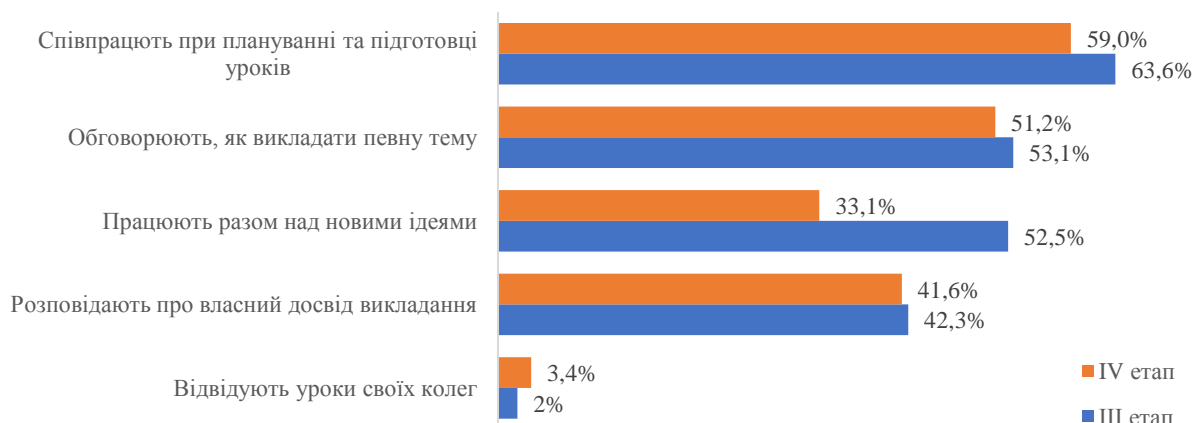

Рис. 11. Розподіл відповідей заступників директорів за щоденними видами співпраці в команді (3 та 4 етапи моніторингу)

Співпраця вчителів-експериментаторів є дуже важливою в контексті здійснення освітньої діяльності та впровадження нових підходів до навчання. За відповідями директорів і вчителів, загалом взаємодія вчителів-експериментаторів відбувається щодня, або майже щодня: учителі співпрацюють при плануванні та підготовці уроків (59,0% директори та 38,3% учителі), обговорюють особливості викладання певної теми (51,2 та 27,2% відповідно), розповідають про власний досвід викладання (41,6% та 26,4% відповідно) (рис. 12). Переважно раз на тиждень працюють над новими ідеями та раз на місяць відвідують уроки своїх колег.

Рис. 12. Розподіл відповідей на питання про співпрацю вчителів щодня, або майже щодня (4 етап моніторингу)

Готуючись до уроків, учителі використовують різноманітні методичні й дидактичні розробки. Більшість користуються підручниками (88,2%) і Модельною навчальною програмою (86,2%). Значна частка вчителів користуються матеріалами різноманітних інтернет-джерел: спеціальних педагогічних сайтів (57,7%), матеріалами онлайн-енциклопедій (45,2%), матеріалами, розробленими іншими вчителями й виставленими в мережі «Інтернет» (41,0%) (рис. 13).

Рис. 13. Розподіл респондентів за інформацією, якою вони користуються при підготовці до уроків (4 етап моніторингу)

Комбіновані форми роботи з учнями як і раніше є найпопулярнішими серед учителів. На четвертому етапі значно зростає частка вчителів, які

використовують загальнокласні індивідуальні форми навчання (з 27,8% до 42,0%) (рис. 14).

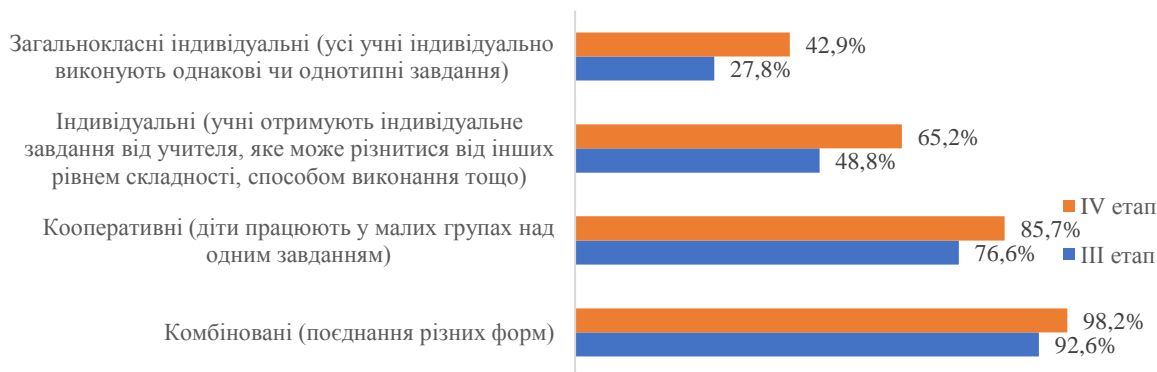

Рис. 14. Розподіл відповідей учителів за формами організації роботи учнів під час уроків (3 та 4 етапи моніторингу)

На четвертому етапі дослідження лідерами серед методів викладання є експерименти та досліди (86,3%), тоді як за результатами третього етапу дослідження більшість респондентів використовували вправи та рольові ігри (87,3%) (рис. 15).

Рис. 15. Розподіл відповідей учителів за методами викладання, які вони найчастіше використовують (3 та 4 етапи моніторингу)

На четвертому етапі дослідження більша частка вчителів обирала дослідницько-пізнавальні проекти порівняно з попереднім етапом. Майже на 4,0% менше опитаних зазначили дослідження довкілля як спосіб використання резервного часу (рис. 16).

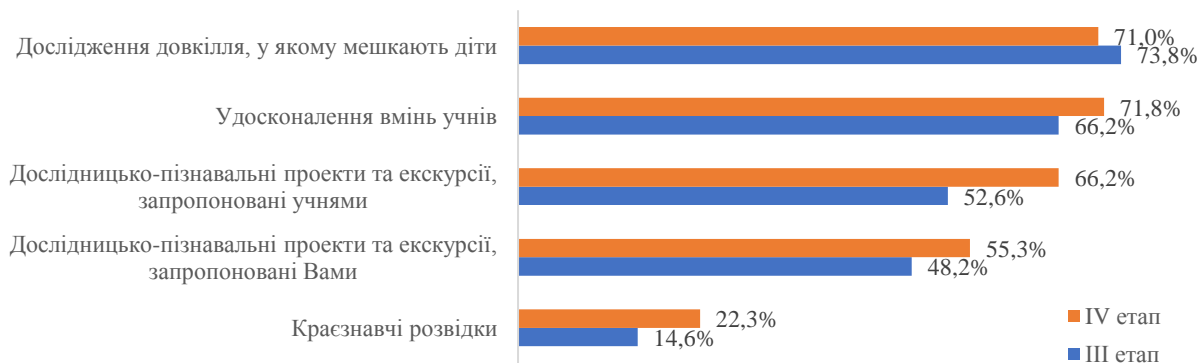

Рис. 16. Розподіл відповідей учителів за використанням резервного часу, передбаченого у навчальних програмах (3 та 4 етапи моніторингу)

Для повноцінної реалізації концепції НУШ важливою є підтримка учнів батьками, а також співпраця батьків з іншими учасниками освітнього процесу. Тож анкети містили питання про залученість батьків до різних напрямів освітньої діяльності в класі. Найбільше респондентів (директорів (91,0%) і їхніх заступників (76,4%)) залучають батьків до проведення заходів дозвілля для учнів і планування самого дозвілля (85,2% директорів, 72,8% заступників директорів). На другому місці респонденти зазначають залучення батьків до планування й організації виховних заходів. Найменше – до планування й організації навчання (рис. 17).

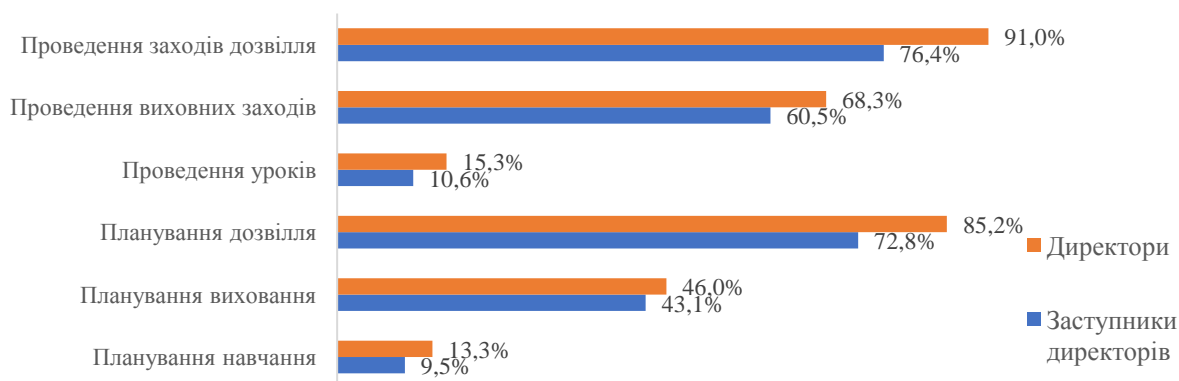

Рис. 17. Оцінка директорами та заступниками директорів тверджень про залученість батьків до різновидів освітньої діяльності (4 етап моніторингу)

Дані 3 та 4 етапу моніторингового дослідження демонструють, що батьки переважно долучаються до організації дозвілля дітей, покладаючи обов'язки проведення уроків та планування навчання на вчителя. Аналіз даних четвертого етапу дослідження продемонстрував зростання позитивної оцінки у відповідях директорів щодо участі батьків у організації освітнього процесу. За відповідями директорів на 4 етапі моніторингового дослідження, батьки проявляють більшу активність в усіх різновидах освітньої діяльності. Зростає частка батьків, залучених у проведення та планування заходів дозвілля (91,0% та 85,0% відповідно), виховних заходів, планування навчання і виховання, проведення уроків (рис. 18).

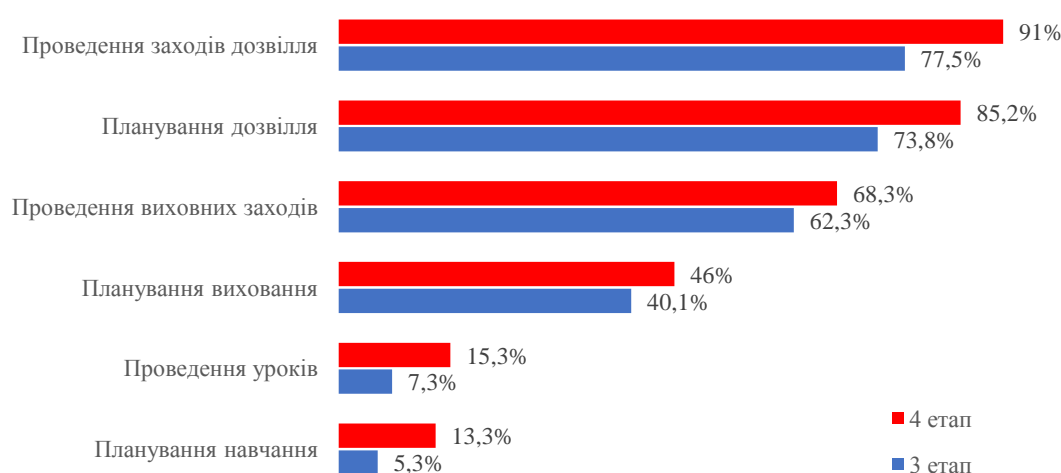

Рис. 18. Оцінка директорами – учасниками опитування – тверджень про залученість батьків до різновидів освітньої діяльності (3 та 4 етапи моніторингу)

Відповіді директорів демонструють позитивну динаміку участі батьків у освітньому процесі і наявність добре налагодженої комунікації між батьками та дітьми. Батьки беруть активну участь у житті дітей.

Найчастіше учителі залучають до навчального процесу батьків учнів та психолога (98,4% та 86,8% відповідно). Менше 30,0% опитаних залучають громадські організації та спортсменів (рис. 19).

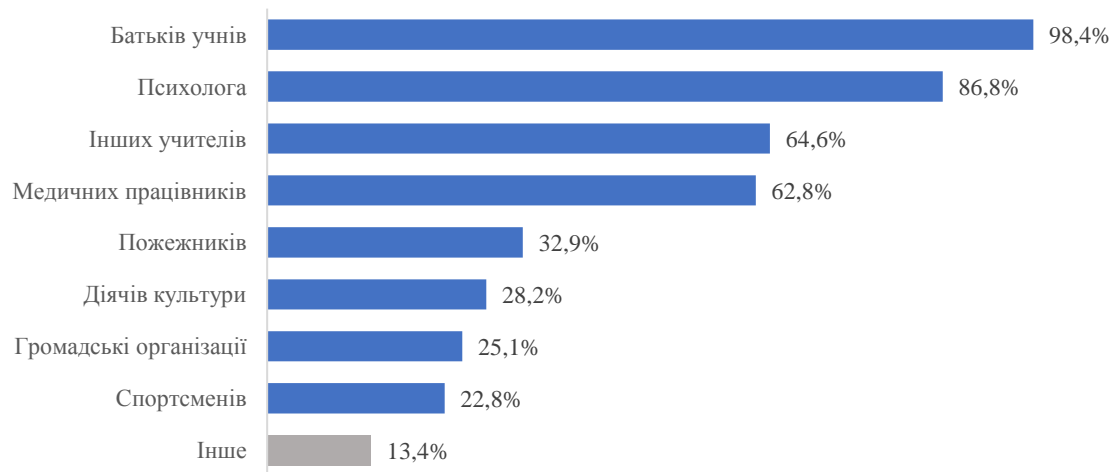

Рис. 19. Розподіл учителів за відповідями на запитання, кого вони залучають до навчального процесу (4 етап моніторингу)

2. Фінансове та матеріальне забезпечення пілотних шкіл

Діаграма, наведена на рисунку 20, демонструє задоволеність директорів забезпеченням освітнього процесу в експериментальних класах. Так, повністю погоджуються з відповідністю обладнання класів ДСПО на 4 етапі 38,4% директорів порівняно з 34,6% – на 3 етапі. Більшість директорів скоріш погоджуються з тим, що обладнання класних кімнат повністю відповідає вимогам нового ДСПО. Порівняно з 3 етапом на 4 етапі моніторингу жоден з директорів не обрав відповідь-альтернативу «зовсім не погоджуюсь».

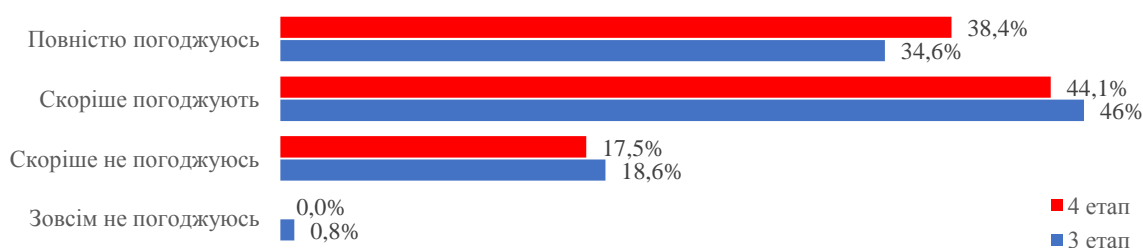

Рис. 20. Оцінка директорами – учасниками анкетування – твердження про повну відповідність обладнання класних кімнат вимогам нового ДСПО (3 та 4 етапи моніторингу)

На четвертому етапі порівняно з третім дещо зменшилась частка заступників директорів, які погоджуються з твердженням, що класні кімнати повністю забезпечені необхідними засобами навчання (31,1% замість 36,7% відповідно). Проте збільшилась частка заступників, які стверджують, що експериментальні класи повністю забезпечені методичними матеріалами 27,3% порівняно з 24,9% на третьому етапі (рис. 21).

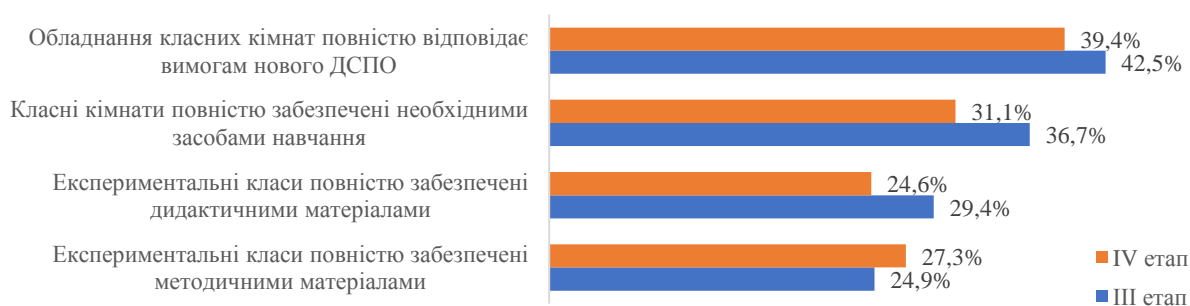

Рис. 21. Розподіл відповідей заступників директорів, які повністю погоджуються з твердженнями про забезпечення освітнього процесу в експериментальних класах (3 та 4 етапи моніторингу)

За відповідями директорів, наприкінці навчального року коштів для забезпечення освітнього процесу бракує. Скоріше не погоджуються з твердження про забезпеченість коштами 33,8% директорів у кінці навчального року, порівняно з 22,6% на початку. Відповідно знизилась кількість директорів, які скоріше погоджуються з тим, що коштів вистачає (рис. 22).

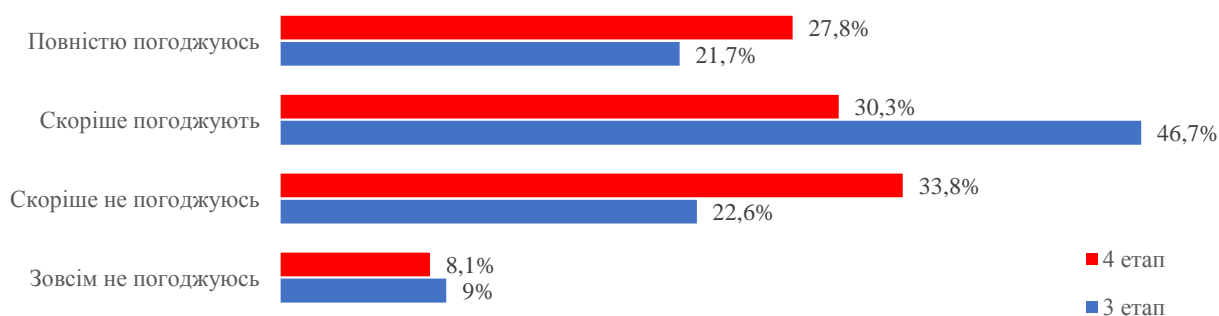

Рис. 22. Оцінка директорами – учасниками анкетування – твердження про те, що коштів вистачає для забезпечення освітнього процесу (3 та 4 етапи моніторингу)

На 4 етапі моніторингового дослідження простежується позитивна тенденція стосовно використання додаткових коштів, які отримує школа в рамках експерименту. Можемо зазначити, що порівняно з 1, 2 та 3 етапах дослідження на 4 етапі частка директорів, які зазначили, що додаткові кошти в межах експерименту школа витрачає на виплату премій і грошових винагород учителям-експериментаторам, удвічі збільшилася (рис. 23).

Рис.23. Розподіл відповідей директорів щодо використання додаткових коштів, які отримує школа в рамках експерименту, на виплату премій і грошових винагород учителям експериментаторам (1, 2, 3, 4 етапи моніторингу)

Упродовж 2 і 3 етапів моніторингового дослідження прослідковується тенденція до збільшення показника використання додаткових коштів, які школа отримує в межах експерименту, на закупівлю додаткового навчального обладнання кабінетів, де навчаються учні, задіяні в експерименті. На 4 етапі дослідження цей показник зменшився майже на 12,0 %, що може означати зменшення потреби пілотних класів у додатковому навчальному обладнанні (рис. 24).

Рис. 24. Розподіл відповідей директорів щодо використання додаткових коштів, які отримує школа в межах експерименту, на додаткове навчальне обладнання кабінетів, де навчаються учні, задіяні в експерименті (1-4 етапи дослідження)

3. Готовність учителів пілотних шкіл до роботи за новим Державним стандартом початкової освіти

Більшість директорів і вчителів мають позитивну думку стосовно задоволеності вчителів участю в експерименті. Серед директорів 65,8% повністю погодились з цим твердженням, а серед учителів – 33,1% (рис.25).

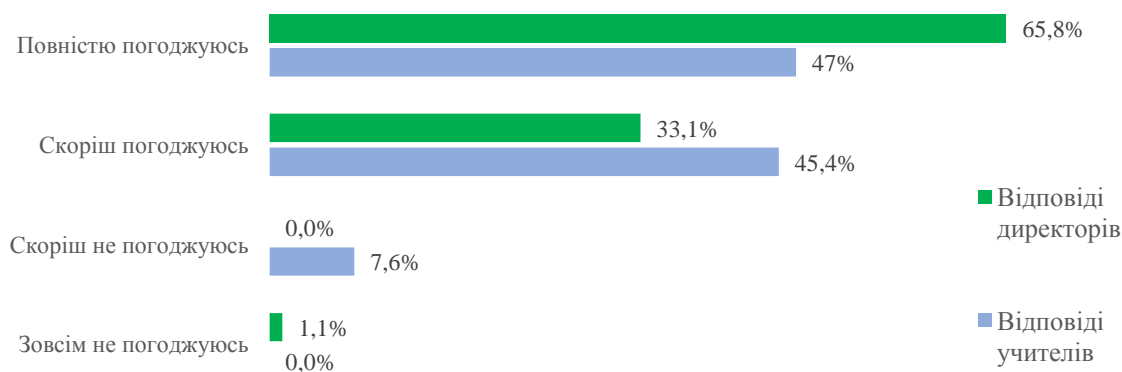

Рис. 25. Розподіл відповідей респондентів на питання про задоволеність учителями своєю участю в експерименті (4 етап моніторингу)

Схожа ситуація простежується щодо відповідей респондентів на питання про розуміння вчителями поточних цілей експерименту: 75,1% директорів та 70,6% учителів повністю погодились з цим твердженням (рис. 26).

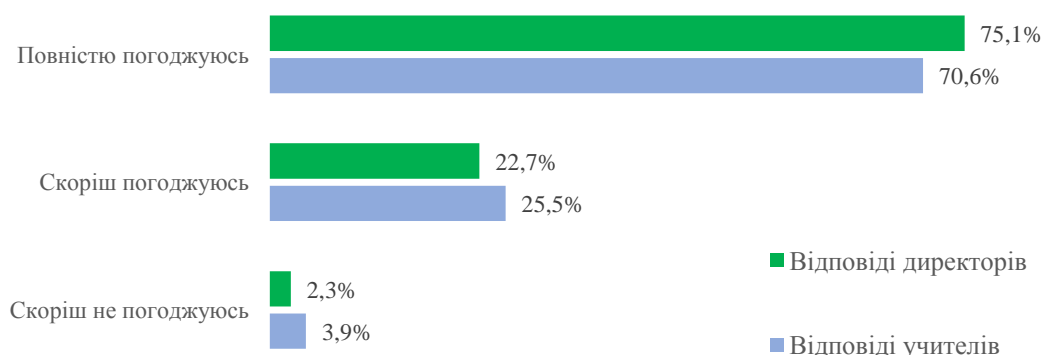

Рис. 26. Розподіл відповідей респондентів на питання про розуміння учителями поточних цілей експерименту (4 етап моніторингу)

Відповідно до концепції Нової української школи вчителі можуть самі розробляти власні навчальні матеріали та навчальні програми. Порівнюючи два етапи дослідження у контексті готовності вчителів до розробки власних

навчальних матеріалів, можна констатувати, що частки відповідей залишилися незмінними. Більше 44,0% учителів ще не готові розробляти навчальні матеріали, 42,0% – цілком до цього готові (рис. 27).

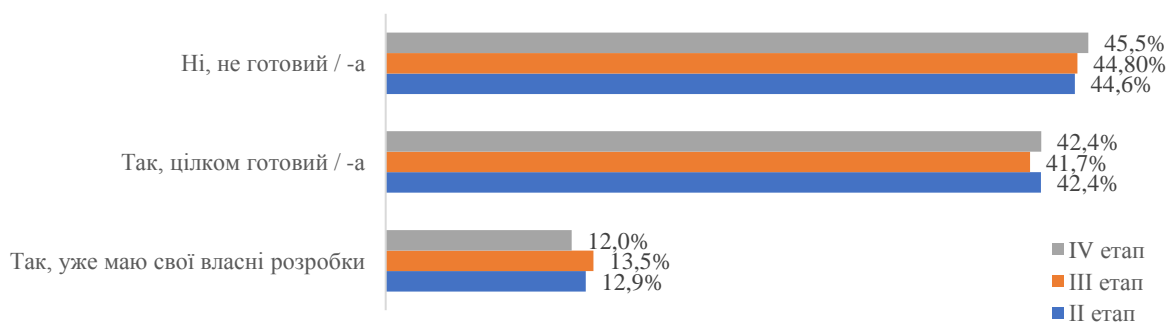

Рис. 27. Розподіл відповідей учителів за готовністю до розробки власних навчальних матеріалів (2, 3 та 4 етапи моніторингу)

За результатами анкетування вчителів виявлено, що майже 98,0% учителів пілотних класів працюють за типовою навчальною програмою під редакцією Р. Шияна.

Більше третини вчителів (35,2%) зазначили, що самі без підказки/вказівки будь-кого вибирали навчальну програму (рис. 28).

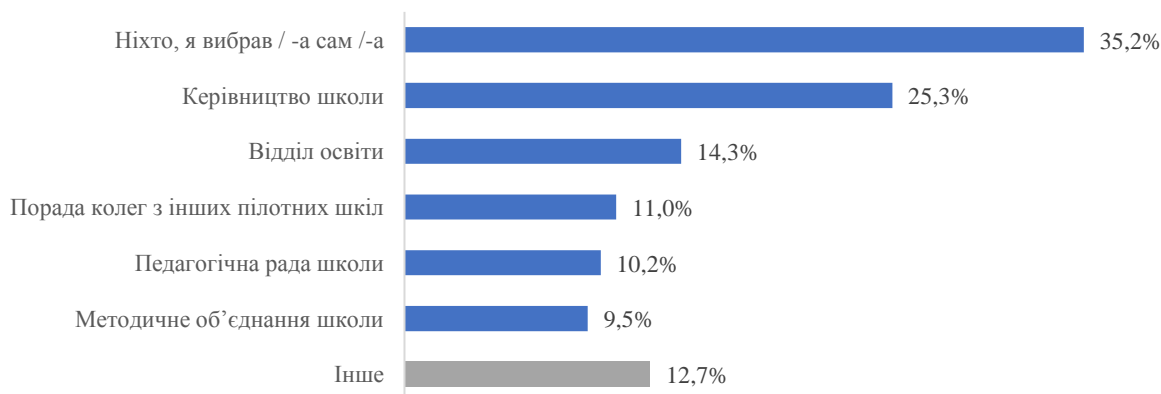

Рис. 28. Розподіл респондентів за відповідями на запитання, хто рекомендував їм освітню програму (4 етап моніторингу)

Більшість учителів пілотних класів схвально відгукуються про Модельну навчальну програму, якою користуються. Модельна навчальна програма допомагає 65,0% анкетованих при складанні календарно-тематичного планування; а 45,3% опитаних зазначають, що очікувані

результати, подані в Модельній навчальній програмі, відповідають освітнім можливостям учнів в класі (рис. 29).

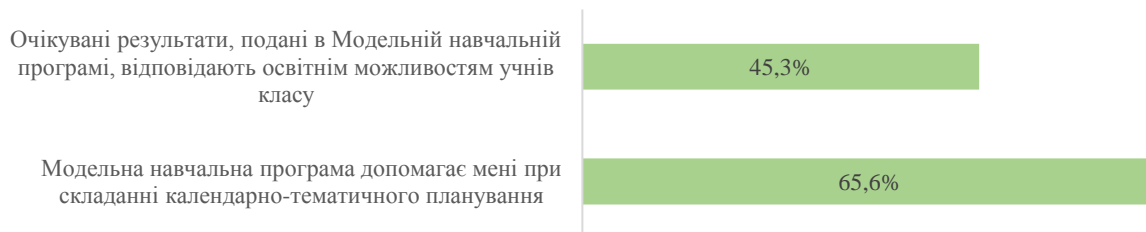

Рис. 29. Розподіл відповідей учителів за оцінкою тверджень про модельну навчальну програму (4 етап моніторингу)

Відповідно до наведеної діаграми, більшість директорів вважають, що вчителі готові до розробки власних модельних навчальних програм, але ще не мають власних розробок (58,0%). Варто зазначити, що самі вчителі оцінюють свою готовність до розробки власних модельних навчальних програм також переважно позитивно: 12,0% вчителів вказали, що готові та вже мають власні розробки, а 42,4% вчителів – цілком готові, але ще не мають власних розробок (рис. 30).

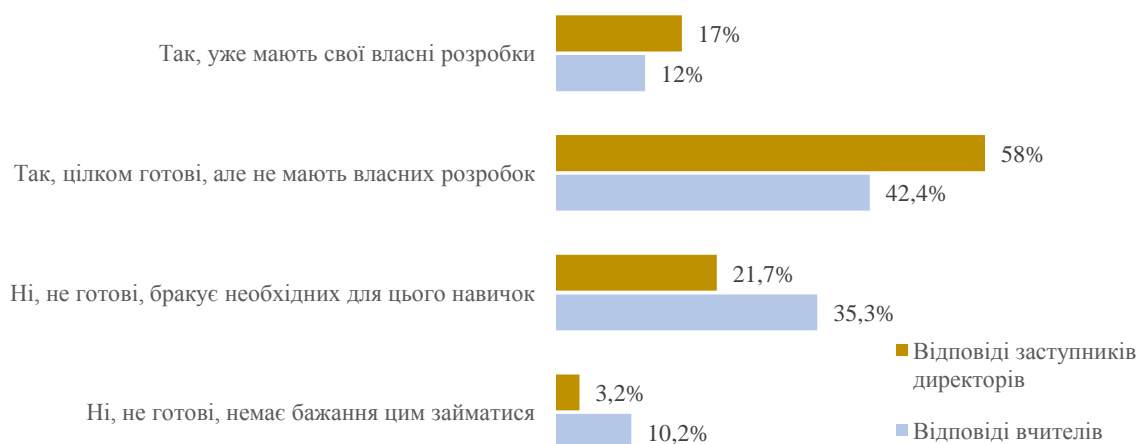

Рис. 30. Розподіл відповідей на питання про готовність вчителів до розробки власних модельних навчальних програм (4 етап моніторингу)

Готовність учителів, на думку заступників директорів, до розробки власних навчальних програм залишилась практично незмінною на останніх

етапах дослідження. Близько 58,0% опитаних зазначили, що учителі цілком готові, але не мають власних матеріалів (рис.31).

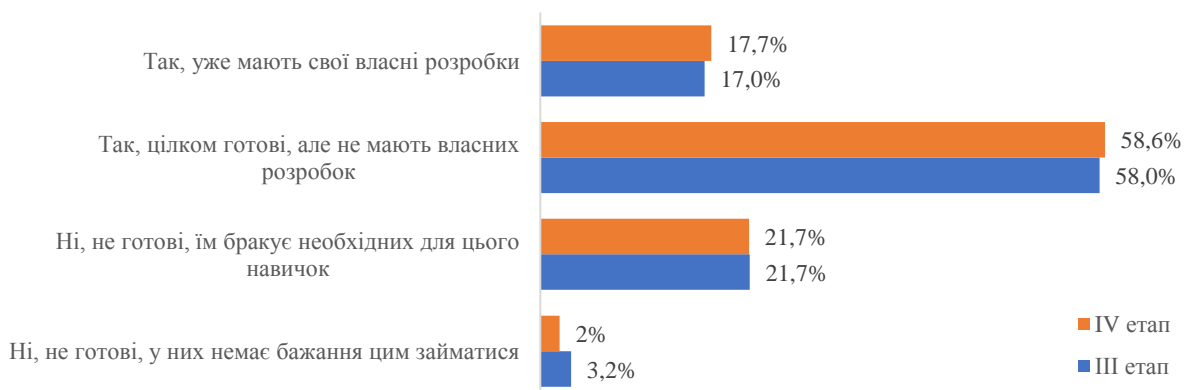

Рис. 31. Розподіл відповідей заступників директорів за готовністю вчителів до розробки власних модельних навчальних програм (3 та 4 етапи моніторингу)

Серед тих, хто має власні розробки найбільша частка респондентів, віком від 41 до 50 років. Цілком готові до розробки власних програм майже 37% опитаних віком від 51 до 60 років. 18,6% учителів віком до 30 років не готові до розробки власних програм через брак необхідних навичок. Серед анкетованих, які не мають бажання розробляти власні навчальні програми 29% віком 31-40 років, 38% – віком 41-50 років та 25,5% – віком 51-60 років. Тільки 7,4% респондентів віком до 30 років не бажають займатися розробкою програм (рис. 32).

Рис. 32. Віковий розподіл відповідей учителів за готовністю до розробки власних модельних навчальних програм (4 етап моніторингу)

Готові до розробки та мають власні розробки модельних навчальних програм 24,3% учасників опитування, стаж роботи яких становить від 20 до 25 років та 22,8% зі стажем роботи від 25 до 30 років. Цілкові готові до розробки власних навчальних програм 31,8% опитаних зі стажем роботи від 25 до 30 років. Бракує навичок для розробки програм найбільше анкетованим з досвідом роботи до 5 років (15,8%) та 30-35 років (16,9%). Майже чверть учителів зі стажем від 10 до 15 років не мають бажання займатися розробкою програм (рис. 33).

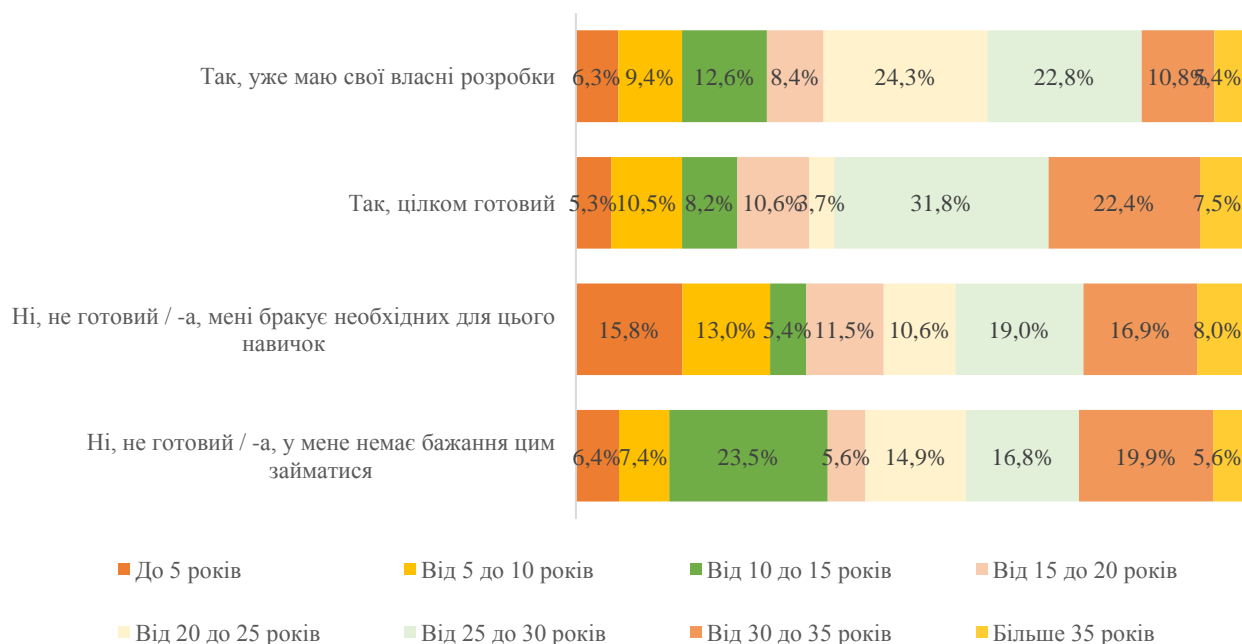

Рис. 33. Розподіл відповідей учителів за готовністю до розробки власних модельних навчальних програм та стажем роботи (4 етап моніторингу)

На основі навчальних програм учителі за необхідності вносять корективи в навчальні плани відповідно до виявлених індивідуальних особливостей учнів. Протягом третього та четвертого етапу дані щодо коригування навчальних планів, за відповідями вчителів, практично не змінилися. Майже 80,0% опитаних вносили корективи в навчальні плани (рис. 34).

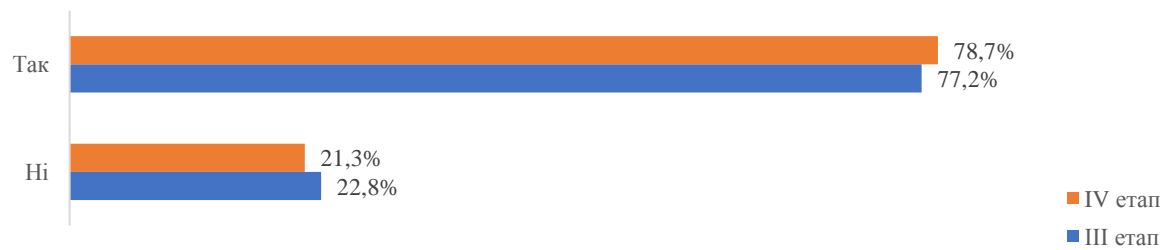

Рис. 34. Розподіл відповідей учителів за внесенням коректив у навчальні плани відповідно до виявлених індивідуальних особливостей учнів (3 та 4 етапи моніторингу)

4. Успішність навчання учнів за новим Державним стандартом початкової освіти

Директори пілотних шкіл як на 3 так, і на 4 етапах, більшість тверджень, що містяться в питаннях анкети щодо перебігу експерименту, оцінили досить позитивно. За відповідями директорів, спостерігається позитивна динаміка перебігу впровадження нових підходів до навчання в початковій школі.

Так, із твердженням «учителі успішні в упровадженні експерименту» на 3 етапі погодилося 73,5% директорів, на 4 етапі – 83,0%. Майже всі директори – учасники анкетування – повністю погоджуються з тим, що учні із задоволенням ходять до школи (91,7%). Порівняно з початком 2018-2019 н. р. наприкінці навчального року зафіксовано підвищення позитивної оцінки щодо тверджень: учителі успішні в упровадженні експерименту, учні мають бажання отримати найкращі результати навчання, батьки учнів задоволені їхніми результатами навчання, загалом учителі задоволені своєю участю в експерименті. Така оцінка директорами ставлення учнів до освітнього процесу є дуже показовою, адже головною метою пілотного проекту є створення школи, до якої приємно ходити та в якій приємно навчатись учням (рис. 35).

Рис. 35. Розподіл відповідей директорів, які повністю погоджуються з твердженнями про результати експерименту (3 та 4 етапи моніторингу)

Заступники директорів також зазначають, що учні із задоволенням ходять до школи. Менша частка опитаних (на третьому етапі – 42,7%, на четвертому – 53,7%) вказують на задоволеність учителів їхньою участю в експерименті (рис. 36).

Рис. 36. Розподіл відповідей заступників директорів, які повністю погоджуються з твердженнями про результати експерименту (3 та 4 етапи моніторингу)

Найбільш помітні позитивні зміни на третьому та четвертому етапах дослідження, на думку вчителів, спотерігається у фізичній, когнітивній сферах розвитку учнів й у сфері мови та мовлення. Майже 100% респондентів помічають позитивні зміни у соціально-емоційній сфері вихованців (рис. 37).

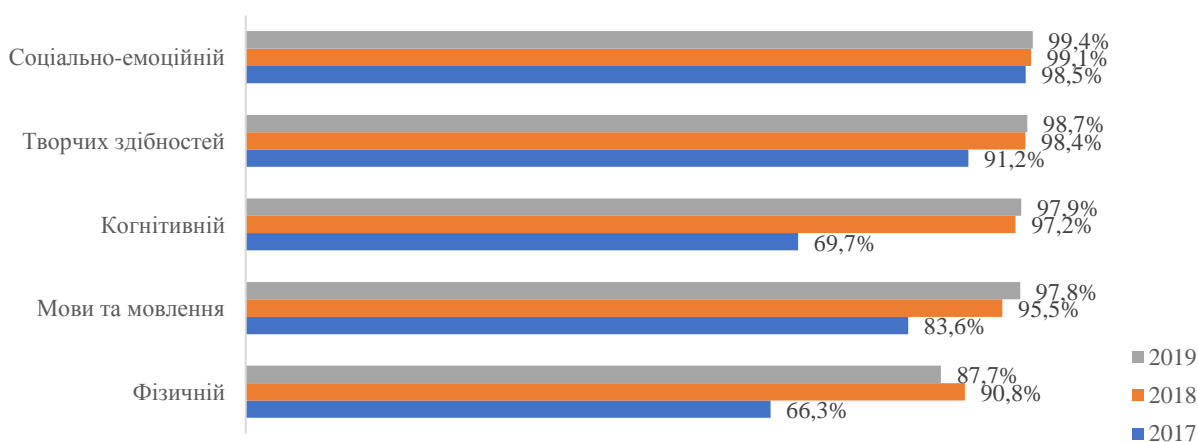

Рис. 37. Розподіл відповідей учителів за змінами у сферах розвитку учнів (1, 2 та 4 етапи моніторингу)

Висновки

За підсумками аналізу даних було виявлено:

Більшість директорів цілком або скоріше погоджуються з тим, що обладнання класних кімнат повністю відповідає вимогам нового ДСПО і ця цифра зросла на кінець другого року пілоту (на початку навчального року 82,5%, на кінець навчального року – 80,6%). Крім того, порівняно з 3 етапом, на 4 етапі моніторингу немає директорів, які зовсім не погоджуються з твердженням щодо забезпеченості обладнанням класних кімнат.

Заступники директора також висловили свою думку щодо важливості ключових умінь учителя-експериментатора для досягнення очікуваних результатів навчання учнів. Відповіді респондентів продемонстрували, що найвагомішими, з погляду заступників директорів, є вміння заохочувати учнів до пошукової діяльності (88,7%), використання інноваційних технологій (86,9%), здійснення індивідуального та диференційованого підходів (84,5%), організація групової форми роботи на уроці (84,5%). Тобто основна увага звертається на способи та вміння взаємодії між учителем та учнем. Про важливість ключових умінь, які стосуються інклюзивного навчання вказали вже менше заступників директора: для 60,1% респондентів важливим є вміння застосувати методики роботи з дітьми з особливими потребами, а також для 56,3% – вміння застосовувати методики роботи з обдарованими дітьми.

Заступники директора, які безпосередньо курують проведення експерименту в школі, найвагомішим чинником, який впливає на якість освіти, визначили професійний рівень учителя. Про це наголошують майже усі учасники анкетування (99%). Серед директорів з цим погоджуються 94,7%. Отже, ми можемо говорити про загальну тенденцію ставлення адміністрації експериментальних закладів загальної середньої освіти до професійної компетентності вчителя. Грошові винагороди вчителю як директори, та і заступники директорів ставлять за впливом на якість освіти учнів на останнє місце (33,8% заступників директора і 35,7% директорів).

Більшість зазначили, що учителі готові до розробки власних навчальних матеріалів, проте не мають для цього необхідних навичок.

Порівняно з початком 2018-2019 н. р., наприкінці навчального року простежується підвищення позитивної оцінки щодо тверджень про результати експерименту з упровадження нових підходів до навчання в початковій школі відповідно до ДСПО. Відповіді директорів і їхніх заступників демонструють, що учителі стають більш успішними в упровадженні експерименту, в учнів підвищується бажання отримати кращі результати навчання, батьки учнів стають більш задоволеними результатами навчання, підвищується також задоволеність учителів своєю участю в експерименті. Порівнюючи відповіді вчителів пілотних шкіл упродовж останніх етапів дослідження перебігу експерименту, спостерігається позитивна динаміка у розвитку учнів, в ініціативності учителів та їх готовності до змін.

Аналіз даних 4 етапу дослідження продемонстрував зростання позитивної оцінки серед відповідей респондентів щодо участі батьків у організації освітнього процесу. Батьки проявляють ще більшу активність в усіх різновидах освітньої діяльності.

Директори і їхні заступники загалом прислухаються до думки своїх колег-учителів, сприяють їх професійному розвитку.

Найбільш помітні позитивні зміни протягом двох навчальних років пілотного впровадження нового ДСПО зафіксовано у фізичній, когнітивній сферах розвитку учнів й у сфері мови та мовлення учнів.

Рекомендації

Необхідно і надалі здійснювати спостереження за перебігом експерименту, а також покращувати комунікацію з учасниками, адже для проведення якісного дослідження необхідно якомога більше охоплення респондентів. В цьому контексті надалі доцільно розширити кількість респондентів з боку батьків та вчителів, систематично співпрацювати з координаторами областей по НУШ. Регіональним координаторам у свою чергу необхідно вчасно доносити до респондентів дослідження інформацію про початок чергового дослідження та роз'яснювати його зміст та мету.

При розробленні навчально-методичних матеріалів для НУШ, які ініціює МОН, більш широко залучати вчителів до активної участі у формуванні нових підходів до освітнього процесу, створювати нові стимули для підтримки їхніх ініціатив.

З огляду на ключовий вплив фактора професійної компетентності педагога на якість освіти учнів, особливо актуальною є необхідність провадження реформи педагогічної освіти та організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників з урахуванням результатів пілотування.

Потрібно організувати методичні тренінги, майстер-класи тощо для вчителів з навичок розробки навчальних програм, оволодіння інноваційними методиками викладання й освіти учнів початкової школи в контексті партнерства всіх учасників освітнього процесу. Особливу увагу необхідно звернути на навчання вчителів щодо організації роботи учнів з особливими освітніми потребами.

Необхідно активніше налагоджувати комунікацію між регіональними координаторами експерименту по НУШ та учасниками експерименту щодо важливості їх ролі у дослідженні.

Упродовж 3 і 4 етапів дослідження «повністю погоджуються» про важливість таких ключових умінь, як робота з дітьми з особливими освітніми

потребами найменша частка вчителів. З огляду на це виникає потреба більш
детального вивчення цього питання на наступних етапах дослідження.